

šího Institutu pro sociální vědu a politiku – označování za klasiky či myslitelé, kteří pomáhají odkrývat lidskému duchu nové cesty poznání, formulují fundamentální otázky lidského bytí a zároveň tvoří pojmy a hledají metody pro jejich zodpovězení, kteří řeší problémy umožňující člověku sebepoznání a orientaci ve světě. Zkrátka, jak říká Saint-Beuve: „Un vrai classique... c'est un auteur qui a enrichi l'esprit humain“.

Klasikové filozofie jsou „klasiky ducha“. Především v tom smyslu, že svým dílem spoluvytvářejí strukturu našeho přírodovědního i společenskovědního obrazu světa, mravního i politického života. Pro celé dějiny platí, že významní filozofové svět nejen vykládali, ale originalitou, radikálností a důsledností svého myšlení jej také proměňovali. Díla klasiků přináší nová řešení ontologických, noetických, etických a dalších otázek, neustále posunují jejich smysl, zaměření; přestupují stávající horizonty lidského vědění a konstituují nové. Četba a kritická diskuse s díly klasiků proto také nejen seznamují s „příklady filozofování“, ale učí filozofování samotnému.

První svazek představuje klasiky filozofie od předsofistiků po Davida Huma. Jejich výběr lze považovat za už dostatečně „prověřený“, ustálený: po předsofistikách následují Platón, Aristoteles, Epikuros, stoa, Plotinos, Augustinus, Anselm, Tomáš Akvinský, Ockham, Cusanus, Bacon, Hobbes, Descartes, Pascal, Spinoza, Locke, Leibniz a francouzští osvícenci. Větší problémy měl editor v *druhém svazku* s novější dobou, zejména s koncem řady. V období od *Immanuela Kanta* po *Jean-Paula Sarrtra* tu za sebou následují Fichte, Hegel, Schelling, Schopenhauer, Mill, Kierkegaard, Marx, Dilthey, Nietzsche, američtí pragmatisté, Frege, Husserl, Bergson, Russell, Wittgenstein, Heidegger, Carnap, Horkheimer a Adorno. V prvním svazku čteme souhrnné pojednání o předsofistikách, stoicích a francouzských osvícencích, v druhém o amerických pragmatistech (jmenovitě o Peircovi, Jamesovi a Deweyovi) a do jedné kapitoly se dostali i Horkheimer a Adorno (ty podle Rolfa Wiggerhause spojují nejen pojmy jako Frankfurtská škola, kritická teorie, západní marxismus, duchovní otcovství studentského hnutí aj., ale i velké dílo *Dialektik der Aufklärung* z roku 1947, které Wiggerhaus srovnává s Marxovou a Engelsovou Německou ideologií a Russellovými a Whiteheadovými *Principia mathematica*).

Kapitoly věnované jednotlivým filozofům mají v zásadě stejnou stavbu: po krátkém úvodu následuje výklad o filozofově životě a díle, dále pak poměrně důkladná analýza jeho názorů a informace o jeho vlivu na další vývoj filozofie. Monografie, opírající se o bohatou starší i soudobou literaturu, se soustřeďují na podstatné věci, na zrod, charakter i smysl uvažovaných koncepcí, otázek i jejich řešení; pojednání jsou přitom přehledná a dobře srozumitelná. Jednotliví filozofové-klasikové jsou představeni i prostřednictvím jejich bust (u starších) či malířských nebo fotografických portrétů. Autory monografií jsou filozofové a historici filozofie působící většinou na západoněmeckých univerzitách nebo vědeckých institutech. V bibliografické části obou svazků jsou uvedena vydání děl vybraných filozofů a sekundární literatura (především německá a anglická). Svazky uzavírají oddíly poznámek, jmenný a věcný rejstřík a stručné informace o autorech jednotlivých kapitol.

Jiří Gabriel

John N. Findlay: Plato und der Platonismus. Eine Einführung. Königstein/Ts., Athenäum 1981. 194 strany.

Práce pojatá a inzerovaná již v podtitulu jako úvod není tradiční popularizací tradičního obrazu platónské filozofie. I když má obvyklou strukturu podobných prací, tj. po úvodních výkladech a po teoretické kapitole o Platónově teorii idejí a čísel postupně probírá všechny čtyři historické vrstvy platónských dialogů a nakonec hodnotí „druhý život“ platónismu, a i když je psána srozumitelně, chce

podat platónské myšlení „z perspektivy, která je stále ještě neobvyklá, ale neměla by už být“. Ona jistá neobvyklost spočívá hlavně ve dvou věcech. Bostonský profesor Findlay, nar. 1903, (autor obšírného spisu „Plato: The Written and Unwritten Doctrines“, London 1974), patří k zastáncům tzv. nepsaného učení Platónova, byť k jeho uznání dospěl nezávisle na tzv. tübingenské škole a jejich předchůdcích (a proto se v leccems od ní liší – viz Hans Krämer, „Neues zum Streit um Platons Prinzipientheorie“, Philosophische Rundschau 1981, 1/2, zvl. s. 25/29). Odtud např. zdůrazňování systému u Platóna, úlohy matematického, poněkud zvláštní pojetí vztahu idejí a věcí jako vzorů a „příkladů“ apod. Druhý důvod neobvyklosti tohoto pojetí Platóna a platónismu spočívá asi v systematickém přesvědčení autora a v jeho angažovanosti v soudobém buržoazním myšlení. Findlay, autor spisů o Hegelovi, fenomenologii a teorii hodnot, se situuje někam mezi idealismus a fenomenologii, resp. patří k objektivně idealistickým interpretům fenomenologie. Jeho soudy o interpretaci platónismu jsou svého druhu obrazem soudobého anglosaského myšlení z onoho hlediska. Findlay vědomě zdůrazňuje podnětnost Platónovy filozofie v současnosti; neuvědomuje si však, že jeho vlastní systematické stanovisko lomí i jeho obraz Platóna a platónismu, byť je podáván se znalostí věci.

Jiří Cetyl

Panajotis Kondylis: Die Aufklärung im Rahmen des neuzeitlichen Rationalismus. Stuttgart, Klett/Cotta 1981. 725 stran.

Autor, soukromý učenec žijící v Heidelbergu a Athénách, rozvíjí svoji rekonstrukci osvícenského myšlení z relativně širokých souvislostí evropského racionalismu: počíná renesancí a zastavuje se až před německou klasickou filozofií (již věnoval svůj první spis „Die Entstehung der Dialektik. Eine Analyse der geistigen Entwicklung von Hölderlin, Schelling und Hegel bis 1802“ z roku 1979). Teoretickým východiskem, jakousi základní filozofickou otázkou je mu přítom vztah „ducha a smyslovosti“, jež implikuje i napětí mezi ontologickým a axiologickým tázáním. Z tohoto hlediska se mu pak osvícenství jeví nejen jako vyústění racionalismu (jehož pojem poněkud znejasňuje), nýbrž zejména jako jistá rehabilitace „smyslovosti“, jež má ovšem své postupně se vynořující jednostrannosti (tak ontologické docenění hmoty a mechanicismus, antiintelektualismus a specifické proměny racionalismu, konflikt kauzálního a normativního atd.), zejména však může vyústit v to, co autor nazývá nihilismus a čím rozumí jakési přecenění „smyslovosti“, jež eliminuje „ducha“ a axiologické (francouzský materialismus). S mnohými stanovisky spisu by bylo třeba polemizovat (tak např. s určením místa Descartova, se zjevným podceněním materialistické linie, s jistým rozmyváním kontur samého osvícenství atd.). Nelze však popřít, že jde o dílo poučené a poučné, které právem aspiruje na překonání starších standardních děl o osvícenství, např. Hazona či Cassirera. Užitečnost Kondylisovy práce je v tom, že zaznamenává a hodnotí novou sekundární literaturu předmětu a podává tak obzor výsledků studia novověkého myšlení v západním světě. Zaznamenává i názory klasiků marxismu i (německy psanou) marxistickou literaturu o osvícenství; zde však žel autorova svědomitost končí. Marxistické pojetí osvícenství poměrně ostře kritizuje, ovšem poté, když je podal velmi deformované, a neuvědomuje si, že v jádru věci není tomuto pojetí příliš vzdálen.

Jiří Cetyl